

שבת שלישית אחר הפסח

אהבה

סימן: משולם

סגלתי מלוכה ארתיד / ולמאד לבבתיך

רחם רחמתיך / על כף חקתיך

מכור הצלתיך / ואחרי המשקתיך

אקבת עולם אהבתיך (ימיהו לא ב) סגלתי

דודי שמך עז בני / וזכרך אור פני

ומלחץ מוני / לך רב תחנוני

וכל ימי ושני / לך ארצה רנני

אלה נשאתי את עיני (תהלים קכג, א) דודי

סגלתי למחתיך לי בשפר / וחקבלך לי שפר

ומחשב צר הופר / אשר בשמי כפר

והוצאתיך מכפר / וצירי לך ספר

התנערי מעפר (ישעיהו נב, ב) סגלתי

ליבבתיך. נמשך ליבי אחריך; והן דבריו של הקב"ה לכנסת ישראל. חקוּתִיךָ. לשון חקיקה וכתובה; מלשון הפסוק "הן על כפים חקותיך" (ישעיהו מט, טז), ופירש"י רואה אני כאילו את חקוקה על כפי לזכרך תמיד. מבורר השעבוד והגלות הצלתיך. מגלות מצרים. ואם תפרש על גאולה של עתיד, יהיה לשון עבר במקום עתיד, וכן דיברו הנביאים במקומות הרבה. סגולתי, דודי. 'סגולתי' מוסב למעלה ו'דודי' מוסב למטה, כדפרישית לעיל גבי 'איומתי' 'איילות' (ב'מאורה' לשבת שניה). שמך עוז בני. שמו של הקב"ה עוזן ומבטחן של ישראל, שנאמר "מגדל עוז שם ה'" (משלי יח, י). וזכרך אור פני. זכרון שמו של הקב"ה מאיר את פני, כי יבושו כל הבוטחים בפסל. ומלחץ מוני. מן הלחץ אשר לוחצים אותי. 'מוני' הן האומות שמונין את ישראל- הן בהונאת דברים, והן בהונאת ממון. לך רוב תחנוני. מרבה אני לך תחנונים כל ימי ושנותי שתצילני מידם. לקחתיך לי בשפר. כלו' בסבר פנים יפות. [ופ"ז לשון "ואשפר אחד" דשמואל (ש"ב ו, יט), דוחק בחנם]. וחבלך. לשון חלק וגורל. כשחילק הקב"ה את האומות לעי' שרים, נפלו ישראל לחלקו של הקב"ה, כדפרישית לעיל. לי שיפר. ע"ש הפסוק "חבלים נפלו לי בנעימים, אף נחלת שפרה עלי" (תהלים טז, י). ומחשב צר הופר. מחשבת הצר הצורר אותנו בגלות, שחושב כי לעולם תהיה ידו תקיפה, תופר ותבטל. אשר בשמי כפר. הוא כופר בשמו של הקב"ה. והוצאתיך מכפר. כל העיירות שבחו"ל נקראו בשם 'כפרים' לגבי ארץ ישראל. צירי. שלוחי, זה ישעיה הנביא שניבא ואמר "התנערי מעפר" (ישעיהו נב, ב). דימה הנביא ישיבתם בגלות כמי שמתפלש בעפר, ואמר הנביא 'התנער מעפר וקום', וכלשון רבותינו ז"ל "המנער את הטלית" (שבת קמו:).

דוֹדִי מְנוּסִי בַּעַת צָרָה / לָךְ אָנוּס לַעֲזֹרָה
מֵאֵד נִפְשִׁי קִצְרָה / בְּכָל אִם נִפְזָרָה
וְקוֹרְאִים לִי מָרָא / אָנוּ וְעִצְרָה
לֹא אוֹכֵל לְהַמְלִיט הֶהָרָה (בראשית יט, ט) **דוֹדִי**

סִגְלָתִי בְּחֶסֶד וּבְרַחֲמִים / בְּאַמֶּת וּבְתָמִים
אֶקְבָּצֶךָ מֵעַמִּים / וְאֶשְׁבֵּר עַל קָמִים
וְשָׁבִים וְעֹלָמִים / יוֹדוֹן לְעוֹלָמִים
לִפְנֵי כָּל הַיָּמִים (ירמיהו לא לה) **סִגְלָתִי**

דוֹדִי רְצוֹנָךְ תִּתֵּן לִי / אֵלֵי וְגַם גּוֹאֲלִי
וְשׁוֹבֵב אֶת קִהְלִי / מִהָרָה לְגִבּוֹלִי
וְשִׁלְמוּ יָמֵי אֲבָלִי / בָּךְ שְׂמִיחַת גִּילִי
יְיָ אֱלֹהֵי (מיכה ז, ח) **דוֹדִי**

סִגְלָתִי הֵן אֶזְנִי קִשְׁבָּה / תִּפְלִתְךָ הַעֲרָבָה
עַד זִקְנָה וְשִׁיבָה / בְּנַחַת וּבְשׁוֹיבָה
וְכָל מִינֵי טוֹבָה / לְשִׁיתְךָ לְרַבָּבָה
מִיָּם רַבִּים לֹא יוֹכֵלוּ לְכַבּוֹת אֶת הָאֶהָבָה (שח"ש ח, יז) **סִגְלָתִי**

וְקִרְבָּתְנוּ לְשִׁמְךָ הַגָּדוֹל סֵלָה בְּאַמֶּת, לַהּוֹדוֹת לָךְ וּלְיִסְחָדְךָ בְּאַהֲבָה. בְּרוּךְ אַתָּה יְיָ הַבּוֹחֵר בְּעַמּוֹ וּשְׂרָאֵל
בְּאַהֲבָה.

.....

מֵאֵד נִפְשִׁי קִצְרָה. אין רחבת מקום לנפשי לסבול צרת השעבוד. **בְּכָל אִוָּם מִפּוֹזָרָה.** מפוזר ומפורד בין העמים. **אָנוּ וְעִצְרָה.** כל' אומה מלאה עוונות, ועצורה ומנועה מכל טוב. עניין אחר: אומרים עלינו כי אנחנו נעצרים ומאמינים בדת און. **לְהַמְלִיט הֶהָרָה.** בהר הקודש ובירושלים. **עוֹל קָמִים.** עול האומות שהן שונאי ישראל. **וְשָׁבִים וְעוֹלָמִים.** זקנים ונערים. **וְשׁוֹבֵב.** השב נדחי ישראל. **אֶזְנִי הַעֲרִיבָה.** תפלתך העריבה קשבה אזני; ומילת 'העריבה' מוסב על התפילה, וכן בפ"ז הגיה כן. בנחת ושובה. שניהם לשון מנוחה, לשון הכתוב בישעיה (כ, טו) "בשובה ונחת תוושעון". **מִיָּם רַבִּים.** פירש"י על האומות. **לֹא יוֹכֵלוּ לְכַבּוֹת.** כל' לבטל. ואמר לשון כיבוי, כמי שליבו בוער לאהבת תשוקתו. **אֶת הָאֶהָבָה.** שבין הקב"ה לישראל. **וּחְתוּם בְּרָאשֵׁי הַחַרוּזוֹת** 'משולם'.

זולת

על הראשונים ועל האחרונים לעולם נעז חק ולא יעבר. אמת ושאתה הוא יי אלהינו ואלהי אבותינו לעולם ועד. אתה הוא מלכנו, מלך אבותינו אתה. למען שמך מהר לגאלנו כאשר גאלת את אבותינו. אמת מעולם שמך הגדול עלינו נקרא באהבה, אין אלהים זולתך.

סימן: א"ב, יוסף בר שמואל טוב עלם

אריזות הדיחו פזורה / מבית לשכות ועזרה / מאין אבקש עזרה
באו כלם בברית / נועצים לב להכרית / מבלי תת שארית

חיושה לעזרתי

גבר חטא ואשמה / אויב מקיף בנשמה / שם גפני לשמה
דבים ואריות נהמו / חפצי קרבתך המו / מעי פים יהמו

חיושה לעזרתי

הרסו מרום הרים / ארצי בנאו נהרים / לשפך דם ממקרים
ותמיד בתוך לבאות / יסלתי לאלהי הצבאות / הראותי לטובה אות

חיושה לעזרתי

זדים מאד הליצוני / כעצב נבזה הפיצוני / מה תחכה נאצוני
חלף זמן ועדן / נגרע ענג ומעדן / ארכו קצים ומועדן

חיושה לעזרתי

.....
אריזות הדיחו פזורה. לשון פסוק הוא בירמיה (י"ז); האומות שנמשלו לאריות, הדיחו את ישראל שנקראו 'שה פזורה'. **מבית לשכות ועזרה.** זה בית המקדש, שהיו בו כמה חדרים - והעזרה לפניהם. [ופ"ז- לכן נקראים 'עזרה', שכל המתפלל שם בלב שלם נעזר מצרותיו; ומאחר שנחרב, מאין אבקש עזרה]. **בברית נועצים.** נתייעצו כל האומות בברית ושבועה להכרית שארית ישראל. **אויב מקיף לנשמה.** לשון שממה; פי' מקיפין את ישראל הנשמה בגלות, להעליל עלילות רשע. **שם גפני לשמה.** שמו את ישראל - שנמשלו לגפן - לשממה. **דובים ואריות.** האומות נמשלו לחיות רעות. **ניהמו, המו, יהמו.** כולם לשון 'הומיה'. **חפצי קרבתך.** ישראל חפצים להיות קרובים לקב"ה. **המו מעי.** נהפכו המון מעי ממורא ופחד, כגלי המון ים. **הרסו מרום הרים.** זה בית המקדש. **בזאו.** לשון ביזה. **נהרים.** משל למלכי האומות; ופסוק הוא בישעיה (י"ח, ג): "בזאו נהרות ארצר". **לבאות.** לשון 'לביאה', על שם "נפשי בתוך לבאים" (תהילים נ"ח); כינה האומות לאריות ולביאות. **הליצוני.** לשון ליצנות. **בעצב נבזה.** 'עצב' גימטריא 'בצלם', לפי שמרגיזין ומעציבין בו להקב"ה. **הפיצוני.** לשון שבר, כמו "ונפוז הכדים" (שופטים ז, ט); כל' הרגו ואיבדו כמה חסידים, לפי שלא רצו להשתחוות לצלם נבזה שלהם. או לשון גירושין, לשון "פן נפוז" (בראשית י"א, ז); גירשו מארצם כל מי שלא רצה לסור אחרי אמונתם. **מה תחכה ניאצוני.** מכעיסים אותי תמיד לאמר 'מה תחכה לביאת משיח, וכבר אבדה תקוותכם'. **חלף.** עבר. **זמן ועידן.** כל הזמנים שקבע דניאל כבר עברו. **נגרע.** נחסר, לשון "ונגרע מערכך" (ויקרא כז, יח).

טָמְנוּ פָּחִים לְמִשְׁכָּה / גָּלוּת מְאֹד נִמְשְׁכָה / הִנֵּה אֵימָה וְחִשְׁכָה
יְדִידוֹת מִשְׁכָּנוֹתֶיךָ יִרְשׁוּ / בָּנִים מִגֹּו גָרְשׁוּ / עַל גְּבִי חָרְשׁוּ

חִוְשָׁה לְעִזְרָתִי

פְּזָרִי בֵּית מְנוּחָה / מְקוֹם זָבַח וּמִנְחָה / מְלֹאֲתֵי יָגוֹן וְאַנְחָה
לְאַבֵּל נִהְפָּה כְּנוּרִי / מִתִּי יָגַע בְּצַנּוּרִי / וְאַתָּה תֵּאִיר נָרִי

חִוְשָׁה לְעִזְרָתִי

מִלֶּךְ עֲזָדָה מִפְּרֶשׁ / דֹּחַק עֲנִי וְרֶשׁ / אֵיכָה תִּבְיֹט וְתִחְרֹשׁ
נֶאֱזַץ שְׁמֶךָ מִתְאַגְדִּים / לְבוֹל עֵץ סוֹגְדִים / לָמָּה תִּבְיֹט בּוֹגְדִים

חִוְשָׁה לְעִזְרָתִי

סָמַר בְּיָשָׁרִי מִפֶּחַד / הוֹדִי נִהְפָּה וְנִכְחַד / בְּהִנְסָדָם עָלֵי יַחַד
עָרַף מְאֹד מִקְשִׁים / לִהְיֵא יַחֲוֹדָה מִבְּקָשִׁים / יִסְפְּרוּ לְטָמֵן מוֹקְשִׁים

חִוְשָׁה לְעִזְרָתִי

פָּרְשׁוּ מִמְּמַרְת מְצָרִים / אוֹיֵב לוֹחֵץ עֲצוּרִים / יֵשֶׁב בְּמֶאֱרַב חֲצָרִים
צוּר אֱלֹהֵי עוֹלָם / לָמָּה תִּחְשָׁה וְתִתְעַלֵּם / תָּן לָהֶם כִּפְעָלָם

חִוְשָׁה לְעִזְרָתִי

קָבְצוּ עָלֵי גְעוּלִים / בְּמִרְרוֹת אוֹתִי מִרְעִילִים / אֶהְלִי אֲדוֹם וְיִשְׁמַעְעָלִים
רִבְתִּי עִם דְּמוּמָה / מִקְנָה יִשְׁעָה שׁוּמָמָה / יִמִּין יִי רוּמָמָה

חִוְשָׁה לְעִזְרָתִי

.....

פַּח לְנִשְׁכָּה. על שם שהפח נושך הצבי ברגלו ולוכדו. **הִנֵּה אֵימָה חִשְׁכָה.** (בראשית טו, יב) בראשית רבה: 'זו מלכות רביעי וכו'." **יְדִידוֹת מִשְׁכָּנוֹתֶיךָ.** זה בית המקדש, והוא לשון אהבה. **מִגִּיו גֹּרְשׁוּ.** נתגרשו מבפנים, כלו' מן ביתו יתברך. **עַל גְּבִי חָרְשׁוּ.** כינוי לעול הגלות והשעבוד, ופסוק הוא בתהילים (קכט, ג) "עַל גְּבִי חָרְשׁוּ חוֹרְשִׁים". **מִתִּי אָגַע בְּצִינּוּרִי.** מתי יבנה בית המקדש, שהוא תוקפן וחוזקן של ישראל. 'צנור' הוא עניין גובה וחוזק, וכשמואל (ש"ב ה, ח) "כֹּל מִכָּה יְבוֹסִי וְיֹגַע בְּצִינּוֹר". **מֶלֶךְ עוֹזֵר מִפּוֹרֶשׁ.** כלו' העוזר הידוע ומפורש בכל מקום, שהוא הקב"ה. [ו"ז- לפי שגלוי ומפורש לפניו כל דחקי; ולא משמע כן.] **רוֹאֵה עֲנִי וְרֶשׁ.** שנאמר (ישעיהו סו, ב) "וְאֵל זֶה אֲבִיט אֶל עֲנִי וְנֹכַח רֹחַ". **מִתְאַגְדִּים.** לשון אגודה וקשר, כלו' מתאספים ונועצים יחד לנאץ את שמך. **לְבוֹל עֵץ.** לעץ רקוב, והוא הפסל. **סוֹגְדִים.** כורעים. **סָמַר.** הוא עניין פחד ורעדה, כאדם שעמדו שערותיו מרוב הפחד. **וְנִכְחַד.** לשון כריתה והסרה. ורגילין ללועז לשון מניעה. **בְּהוֹוִסְדָּם.** בהתייעצם. **לִהְיֵא.** לבטל. **יִסְפְּרוּ לְטָמֵן מוֹקְשִׁים.** תמיד כשהם מספרים ומדברים יחד, הם נועצים לטמון פח מוקשים בסתר, כדי שלא אדע להשמר מהם. **מִכְמוּרָת.** הוא הרשת שצדין בו. **גְּעוּלִים.** לשון טומאה ומיאוס. **מִרְעִילִים.** לשון "כוס התרעלה" (ישעיהו נא, יז), כלו' משקין אותי כוס פורענות בעלילות רשע. **רִבְתִּי עִם.** ישראל שהיו מרובין באוכלוסין. או שיהיה לשון שררה ורבנות. **דְּמוּמָה.** שותקת, כאבל שאסור לדבר.

שירות היכל גנוזים / פסו נביאים וחוזים / שבת גאון עליזים
תמיד נשמעה צוהה / נפשי לעפר שחה / ערבה כל שמחה

חיושה לעזרתי

יריבי בוססים בפרך / ורוחי נבקה מפרך / ספקתי על גרף
פונה לצור מבטה / בשבט אנוש נחבטה / ראה יי והביטה

חיושה לעזרתי

שואגים בקול שועה / מחכים ברית ושבועה / והיה רק זנעה
אנא חיש עליצותם / להאזין חין מליצתם / כאז מנף בצאתם

חיושה לעזרתי

טוב סוכך באברה / ונותן מלוכה ומעבירה / בינך פח וגבורה
עזריה השב למאנים / למענה חי וקים / מושל בגאות הים

חיושה לעזרתי

עזרת אבותינו אתה הוא מעולם וכו'

.....

פסו. כמו 'אפסו', כלו' תמו ונכרתו. **עליזים**. לשון שמחה. **צווחה**. לשון צעקת יללה. **שחה**. לשון שפלות. **ערבה**. נתבלבלה. **יריבי**. אומות העולם, שהם מריבין איתי כל הימים. **בוססים בפרך**. רומסים את ישראל בעבודת פרך, המפרכת ומשברת את הגוף. **ורוחי נבקה**. לשון ריקות, כלו' נתרקנה חכמתי. **ממורך**. לשון פחד ורך הלבב. **ספקתי על ירך**. פסוק הוא בירמיה (לא, יח); מכה ידו על ירכו מרוב הצער. **פונה**. הנ' בקמץ, שהוא לשון 'פועלת': פונה היא **לצור מבטה**. כלו' תפנה בתפילתה לקב"ה, שהוא צורם ותוקפם של ישראל, ומביט ומשגיח עליהם תמיד. **בשבט אנוש**. זה עשיו וגלות אדום, שנקרא 'אנוש' לשון ביזוי ושפלות, שנאמר (עובדיה א, ב) "בזוי אתה מאוד"; והוא שבט אפו של הקב"ה לרדות בו את ישראל. [ופ"ז 'אנוש' לשון כאב וחולי, לא נראה]. **נחבטה**. לשון הכאה, כמו "כי תחבוט זיתך" (דברים כד, ט). **מחכים**. מקוים. **ברית ושבועה**. הקב"ה כרת ברית ושבועה לגאול את ישראל באחרית הימים. **זוועה**. לשון חיל ורעדה. **עליצותם**. שמחתם. **חין**. לשון תחינה ובקשה. **מליצתם**. כלו' תפילתם, שהיא כמו מליץ בין ישראל להקב"ה. **טוב**. זה הקב"ה, שהוא טוב לכל. **סוכך**. מגין כסוכה. **באברה**. לשון כנף, כמו "באברתו יסך לך" (תהילים צא, ד); כעוף שמעופף בכנפיו על אפרוחיו. **למאונים**. לבית המקדש, שהוא בית תאוותם. [מושל בגאות הים. פ"ז כאן לאומות העולם, המגאים שימשלו לים; ובחנים דחק עצמו להוציאיו מפשטו, אלא קאי על הקב"ה]. **וחתום בסוף הפיוט יוסף בר שמואל טוב עלם**.

גאולה

צור ישראל קומה בעזרת ישראל, ופדה כנאמך יהודה וישראל גאלנו יי צבאות שמו קדוש ישראל:

אם השבת היא פרשת בהר, אומרים במקום גאולה זו את הגאולה 'יקוש בעניו'.

סימן: שלמה

שְׂדוּדִים נְדוּדִים לְצִיּוֹן תִּקְבֹּץ	לְגוֹיֵי הָאָרְצוֹת תַּחֲיֵשׁ שְׂאֵת נָס
מְכֹרִים בְּלֹא הוֹן תְּשׁוּבָב לְמִרְבֵּץ	יָנוּן תִּגְבֵּר וּמִתְנַיִי תִּשְׁנֶה
הָשֵׁב עֲבוֹדָת לְבוּשֵׁי תִשְׁבֵּץ	עֲדָרֵי תִּאֲסֹף וּפּוֹצֵי תִּכְנֶס
תִּרְעַת שְׁמֵעַת מִשְׁפָּחוֹת יַעֲבֹץ	תִּסְחָדֵשׁ גְּאֻלָּה כְּטֹאנָס וְחֶנֶס
לְהוֹדוֹת וּלְזַמֵּר לְשִׁמְךָ עֲלִיּוֹן	חַיִּשָּׁה וְהָשֵׁב אֶת שְׁבוּתֵנוּ
אַתָּה תִּקּוּם תִּרְחַם צִיּוֹן	
חַיִּשׁ קָל מְהֵרָה אֶת פְּדוּתֵנוּ	
לְמָה לְנִצָּח תִּשְׁכַּחֲנוּ	לְמָה לְנִצָּח תִּשְׁכַּחֲנוּ
יְיָ חֲנֵנוּ לָךְ קוֹיֵנוּ	יְיָ חֲנֵנוּ לָךְ קוֹיֵנוּ
יְיָ מִלְכֵנוּ הוּא יוֹשִׁיעֵנוּ	יְיָ מִלְכֵנוּ הוּא יוֹשִׁיעֵנוּ

שְׂדוּדִים נְדוּדִים. ישראל שהם נעים ונדים בין האומות, וגזולין ביניהם. **תְּשׁוּבָב לְמִרְבֵּץ.** תשיב אותם לארצם ולבית מנוחתם. 'מרבץ' לשון רביצה ומנוחה. **לְבוּשֵׁי תִשְׁבֵּץ.** הכהנים, שהיו לבושים משבצות זהב. **תִּרְעַת שְׁמֵעַת.** לשון פסוק הוא בדברי הימים (דה"א ב, נה) "תרעתים שמעתים סוכתים", וכינוי הוא לתלמידי חכמים וראשי סנהדראות. 'תרעת' לשון 'תרע בי דינא', 'שמעת' לשון 'שמעתתא'. **מִשְׁפָּחוֹת יַעֲבֹץ.** ראש היחס היה שמו יעבץ. ולפי פשוטו שם מקומם. **שְׂאֵת נָס.** לשון דגל, והוא עניין התרוממות וגדולה; כל' תינשא גדולת ישראל ודגלה על גויי הארצות. **יָנוּן תִּגְבֵּר.** זה מלך המשיח, ואמר רז"ל 'ינון' שמו. והוא עניין אדנות ושררה, ולועזים אותו לשון צמיחה; 'ינון' באת"ש 'מטפט', והוא בגימטריא 'צמח' וגי' 'מנחם'. **תִּסְחָדֵשׁ גְּאֻלָּה.** תחגור, ועניינו גבורה. **וּפּוֹצֵי תִּכְנֶס.** נפוצות ישראל **תִּכְנֶס.** מצרים נקרא כן; כל' תחדש הגאולה האחרונה, שתהא גאולה שלמה כגאולת מצרים.

מִשְׁנָאֵי יְדֵבֶר עֲזוֹת בְּפָנַי
מִבְקֵשׁ לֵאבֹד תּוֹחֶלֶת אָמוּנִי
יְרִיבִנִי עַד אֲן תּוֹחִיל לְעֵינִי
עֲנִיתִיו הֵן כְּתוּב בְּסֵפֶר חַזְיוֹנִי
כִּי לֹא יִזְנַח לְעוֹלָם אֲדֹנִי
יָשׁוּב יִרְחֹם יִכְבֹּשׁ עֲוֹנֵתֵינוּ

לְמָה לְנִצָּח תִּשְׁכַּחֲנוּ
יְיָ חֲנֹנוּ לָךְ קוּיֵנוּ
יְיָ מִלְכֵנוּ הוּא יוֹשִׁיעֵנוּ

הָשִׁב גְּרוּשָׁה לְנִחְלַת יִרְשָׁה
וּפְקֹד אָנוּשָׁה בְּיַד צָר עָנוּשָׁה
אֲכֹלָה בְּכָל פֶּה נְתוּצָה וְנִטְוִשָׁה
וְחִדָּשׁ צְדָקָת אֲבוֹת שְׁלֹשָׁה
שָׁמַיִם חֲדָשִׁים וָאָרֶץ חֲדָשָׁה
וְאֵז נְשׁוּרָר בְּרִנּוֹנֵינוּ

לְמָה לְנִצָּח תִּשְׁכַּחֲנוּ
יְיָ חֲנֹנוּ לָךְ קוּיֵנוּ
יְיָ מִלְכֵנוּ הוּא יוֹשִׁיעֵנוּ

בְּגִלְל אֲבוֹת תּוֹשִׁיעַ בָּנִים, וְתִבְיָא גְּאֻלָּה לְבָנֵי בְּנִיָּהֶם. בְּרוּךְ אַתָּה יְיָ גְּאֹל יִשְׂרָאֵל.

מִשְׁנָאֵי יְדֵבֶר עֲזוֹת. מדבר בעזות פנים, כי אבדה תוחלת ישראל. יריבני. מריבין עמי תמיד, ואומרים 'עד מתי תקוה לביאת המשיח'. תחיל. לשון תוחלת ותקוה. לעיני. כינוי הוא למלך משיח, שיאיר עיני הגולה; כלומר האומות אומרים לישראל 'עד מתי תאמר מקוה אני לביאת משיח שיאיר עיני בגאולה'. ויכבוש. לשון תפישה והסתר. ופקוד אנושה. ישראל שהיא חלושה בגלות. אכולה בכל פה. גוזלן ואוכלין מממונם של ישראל מכל צד; 'פה' כמו 'פאה'. וחדש צדקת אבות. לפי שעתה הקב"ה מעלים עיניו מזכות אבות, כאילו כבר כלה, כבגד ישן שבלה; ואמר 'חדש זכות אבות', כלומר זכור זכותם כאילו היו מזמן קרוב. שמים חדשים וארץ חדשה. פסוק הוא בישעיה (סה, יז); ופירש"י 'תחדשו השרים שלמעלה, ויהיו שרי ישראל למעלה ושרי האומות למטה, וכן בארץ, וי"א חדשים ממש וכן עיקר' ע"כ. וכן פי' ר"א (אבן עזרא), שהאל יחדש אויר טוב בשמים, ויהיו בני אדם בריאים ויחיו שנים רבות. והרד"ק פי', מרוב הטובה יהיה כמו עולם חדש. וחתום בראשי חרוזות 'שלמה'.